Περί παίδων αγωγής (Νατσιός Δημήτρης, δάσκαλος)

Categories : ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Date : 2 Δεκεμβρίου, 2009

Ομιλία που εκφωνήθηκε τον Οκτώβριο του 2009 στο Κιλκίς

Ο μεγάλος μας ποιητής Κωνσταντίνος Καβάφης στο περίφημο ποίημά του «Ιθάκη» σημείωνε τούτα τα σπουδαία:

«Πάντα στο νου σου να 'χεις την Ιθάκη
το φθάσιμο εκεί είν' ο προορισμός σου.
Αλλά μη βιάζεις το ταξίδι διόλου
καλύτερα χρόνια πολλά να διαρκέσει·
Και γέρος πια ν' αράξεις στο νησί,
Πλούσιος με όσα κέρδισες στον δρόμο».

Ένα ταξίδι ωραίο είναι ο γονικός ρόλος. Ένα ταξίδι, πάνω σε μια σχεδία, που περιπλανάται εδώ κι εκεί, που συναντά τους Λαιστρυγόνες, τους Κύκλωπες και τον άγριο Ποσειδώνα, αναλαμβάνουν οι γονείς. Ο πηγαιμός είναι το μεγάλωμα των παιδιών, στον πηγαιμό αυτόν αποκτάς πείρα και σοφία, φτάνεις γέρος πια στην Ιθάκη. Είναι το ταξίδι αυτό γεμάτο χαρές, προκλήσεις, θύελλες, λύπες, όλα όμως τα λησμονεί ο γονέας, όταν φτάσει στην Ιθάκη του. Όταν αντικρίσει τα παιδιά του, ν' ανοίγουν τα δικά τους φτερά, να ετοιμάζονται για τον δικό τους γοητευτικό πηγαιμό.

Οι περισσότεροι γονείς σκεφτόμαστε πώς θα κάνουμε αυτό το συναρπαστικό και συνάμα δύσκολο ταξίδι με επιτυχία, ανατρέφοντας σωστά τα παιδιά μας.

Οι περισσότεροι αισθανόμαστε ότι δεν είμαστε καλοί πλοηγοί και κυβερνήτες, αισθανόμαστε ενοχές, δεν ανατρέφουμε ορθά τα παιδιά μας. Αναζητούμε κανόνες, μαγικές συνταγές, συμβουλές. Δεν υπάρχουν δυστυχώς. Γιατί; Γιατί κάθε παιδί είναι διαφορετικό. Υπάρχει ο δικός του δρόμος, ο δικός του τρόπος, η δική του στιγμή, ο δικός του χαρακτήρας. Όπως δεν υπάρχουν δύο ίδια δακτυλικά αποτυπώματα, έτσι δεν υπάρχουν δύο ίδια παιδιά.

Τι απομένει λοιπόν στον γονέα; Τι μπορεί να κάνει; Είναι άοπλος, έρμαιο της τύχης του. Όχι. Έχει στα χέρια του δύο ισχυρά όπλα. Το πρώτο είναι η αγάπη. Αυτό το μυστήριο, η μοναδική, η ασύγκριτη αγάπη. «Όπερ φύσις ου δύναται, η αγάπη δύναται». Αυτό που δεν μπορεί να πετύχει η φύση, ο άνθρωπος, δηλαδή, με τις

φυσικές του δυνάμεις, το κατορθώνει η αγάπη, σημειώνει ο άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος.

Το δεύτερο είναι η ίδια η ζωή μας, το παράδειγμα μας. Αυτή διδάσκει, η ζωή μας, και όχι τα λόγια, τα «πρέπει». Από τη στιγμή που μπαίνει το πρέπει, το παιδί γίνεται αρνητικό. Να πιάσω το πρέπει από το «ι» και να το γδάρω μέχρι το «π», έλεγε ο ποιητής μας, ο Ελύτης.

«Ου γαρ ο λόγος τοσούτον, όσον ο βίος στην αρετή άγει». Δεν οδηγούν τα λόγια, η ίδια η ζωή στην αρετή, θα σημειώσει και ο αρχαίος φιλόσοφος Πλούταρχος.

Υπάρχει όμως κι ένα τρίτο όπλο που έχει στα χέρια του ο Έλληνας γονέας. Είναι η παράδοσή μας. Το χρυσοφόρο αυτό κοίτασμα που έπλασαν τόσες γενεές προγόνων, από το οποίο μπορούμε να αντλούμε και να ξεδιψούμε. Να δανειζόμαστε τιμαλφείς αξίες και αξιοθαύμαστα πρότυπα και να διδασκόμαστε. Το είχε πει με το δικό του άφθαστο τρόπο ο Παλαμάς.

«Δεν θέλω ‘γω καινούργια ή ξένα δώρα
παλιά δικά μου πλούτη σου ζητώ».

Θα ταξιδέψω λοιπόν, σήμερα μαζί σας, πίσω στο χρόνο. Θα σκάψω στην παράδοση μας. Θα αποκαλύψω, κατά τον δυνατόν, τον χρυσό των προγόνων μας, που καλύφθηκε από την κρούστα της λήθης και μπαζώθηκε από τις τσιρίδες των φραγκογραικύλων της σήμερον. Θα ξεκινήσω από τον παππού μας, την αρχαία Ελλάδα, θα ανηφορίσω στις ατραπούς της ιστορίας και θα συναντήσω τον πατέρα μας, το Βυζάντιο, την αειθαλή Ρωμανία - πάντα ανθεί και μας φέρνει κι άλλα τζιβαϊρικά. Θα καταλήξω στην νεότερη, στην σύγχρονη εποχή, σε μας τους γιους, τα εγγόνια, που αλλοιωθήκαμε από τον θαυμαστό, καινούργιο κόσμο μας. Στο τέλος θα προσπαθήσω να συνταιριάσω την παράδοση και το σύγχρονο. Να διαπιστώσουμε τι είχαμε, τι χάσαμε και τι μας πρέπει. « Άρξομαι δε από των προγόνων πρώτον»….

Σε κάθε σπίτι, σε κάθε σχολή στην αρχαία Ελλάδα υπήρχε ο Όμηρος. «Την Ελλάδα όλην πεπαίδευκεν ούτος ο ανήρ» θα πει ο Πλάτων. Οι γονείς αναθρέφουν τα παιδιά τους για να γίνου καλοί καγαθοί πολίτες. Σκοπός τους ν’ αποκτήσουν τα παιδιά την αρετή, λέξη που δεν εξηγείται, αλλά βιώνεται. «Ουκ έστιν αρετής νόημα τιμιώτερον». Δεν υπάρχει τίποτε πιο πολύτιμο από την αρετή. Ό,τι κι αν γίνουν τα παιδιά πρέπει να τα διακρίνει η αρετή, γιατί «πάσα επιστήμη (τέχνη) χωριζομένη αρετής πανουργία τις και ου σοφία φαίνεται», λέει ο Πλάτων στο πασίγνωστο ρητό του. Αρετή μάλλον εννοούσαν οι αρχαίοι την υστεροφημία. Το να φεύγει κάποιος απ’ αυτή τη ζωή και ν’ αφήνει πίσω του μία λαμπρή ανάμνηση. «Η δε αρετή και θανώσι λάμπει». Η αρετή λάμπει ακόμη και μετά το θάνατο των ενάρετων ανθρώπων. Πώς όμως παίδευαν οι γονείς ενάρετους ανθρώπους; Στο έργο του «περί παίδων αγωγής» ο Πλούταρχος

ανθολογεί, γύρω στο 50 μ.Χ., όλα την προηγούμενη σοφία. Αντιγράφω λίγα θαυμάσια σπαράγματα :«Οι γονείς», γράφει, «να μην παινεύουν υπερβολικά και φουσκώνουν τα παιδιά με εγκώμια, γιατί με τις υπερβολές των επαίνων γίνονται ματαιόδοξα και κακομαθημένα».

«Να οδηγούμε», συνεχίζει, «τα παιδιά προς τις σωστές ενασχολήσεις με συμβουλές και λόγους και όχι με ξυλοδαρμούς και κακοποίηση. Ακόμη να μην τα υποβάλλουμε σε υπέρμετρους κόπους» - σήμερα θα λέγαμε φροντιστήρια, ωδεία, γυμναστήρια –«όπου απαυδούν και διακόπτουν ή δεν δέχονται τη μάθηση με ανταπόκριση. Όπως δηλαδή τα φυτά τρέφονται με λιγοστό νερό, αλλά με πολύ πνίγονται κατά τον ίδιο τρόπο η παιδική ψυχή από τους υπερβολικούς κόπους καταποντίζεται». Σημειώνει παρακάτω ο παππούς Πλούταρχος κάτι πολύ σημαντικό, απευθυνόμενος στους πατέρες. «Να παρακολουθούν την πορεία μάθησης των παιδιών τους, να πληροφορούνται οι ίδιοι, την εξέλιξη των παιδιών τους από τον δάσκαλο». Σήμερα οι πατέρες είναι απόντες από το σχολείο. Είναι όμως πλάνη για τον άντρα να πιστεύει ότι μπορεί, χωρίς συνέπειες, να διοχετεύει όλη του την ενέργεια στην δουλειά του, όπως είναι πλάνη για τη γυναίκα να πιστεύει ότι μπορεί να μεγαλώσει μόνη της τα παιδιά της. Στο τέλος καταλήγουν και οι δύο με άδεια χέρια. Ιδιαίτερη σημασία δίνει ο Πλούταρχος στο ψέμα. «Να συνηθίζουμε», τονίζει, «τα παιδιά μας να λένε την αλήθεια. Το ψέμα είναι δουλοπρέπεια και όλοι οι άνθρωποι το απεχθάνονται». Όταν τα παιδιά βρίσκονται στην εφηβική ηλικία οι εχέφρονες γονείς, πρέπει «να προσέχουν, να επαγρυπνούν και να συνετίζουν τους νεαρούς διδάσκοντας, απειλώντας και παρακαλώντας τους, παρουσιάζοντας παραδείγματα ανθρώπων που εξαιτίας της αγάπης τους για τις απολαύσεις έπεσαν σε συμφορές. Να εμποδίζουν τα παιδιά από του να συναναστρέφονται φαύλους ανθρώπους, γιατί παίρνουν μέρος τα κακίας τους». Ο λαός σήμερα λέει «πες μου τον φίλο σου να σου πως ποιος είσαι». Πολλοί νέοι παρασύρθηκαν εξαιτίας της κακής παρέας, όπως συνηθίζουμε να λέμε. Στην περίπτωση αυτή ο γονέας επεμβαίνει δραστικά, χωρίς τύψεις και ενδοιασμούς, πριν να είναι πολύ αργά. Ο γονέας να είναι υπομονετικός, συνιστά ο Πλούταρχος. Να μην ελέγχει και παρατηρεί το παραμικρό. «Υπομένουμε», γράφει, «τα παραπτώματα των φίλων μας τι το παράδοξο, αν υπομείνουμε και των παιδιών μας;». Τελειώνει ο Πλούταρχος την πραγματεία του με κάτι που θεωρεί την κορωνίδα της σωστής αγωγής είναι το δεύτερο, μετά την αγάπη, όπως προείπα, όπλο του γονέα. «Περισσότερο απ’ οτιδήποτε οφείλουν οι γονείς να μην πέφτουν σε σοβαρά σφάλματα, αλλά να κάνουν όλα όσα πρέπει, προσφέροντας τους εαυτούς τους παράδειγμα στα παιδιά τους, ώστε ν’ αποτρέπονται από άσχημα λόγια και έργα». «Παράδειγμα τοις τέκνοις παρέχειν», αυτή είναι η βασιλική οδός για μια σωστή ανατροφή. Αυτό προβάλλει η αρχαία παράδοσή μας. Πολλοί παραστρατημένοι νέοι είναι συνήθως άνθρωποι που πρώτα απογοητεύτηκαν από τους γονείς τους και ύστερα από την κοινωνία. Αφήνουμε τον παππού μας, τον πολιό αρχαίο Έλληνα και ακούμε τον πατέρα μας, τον Ρωμιό, τον πονεμένο…

Στο Βυζάντιο η ανατροφή των παιδιών κατέχει κυρίαρχο ρόλο. Στόχος πλέον δεν είναι μόνον ο καλός καγαθός πολίτης, αλλά ο πολίτης του ουρανού, ο ουρανοπολίτης, ο άγιος. Η ανατροφή είναι η υψηλοτέρα τέχνη. «Τω όντι γαρ αύτη μοι φαίνεται τέχνη τις είναι τεχνών και επιστήμη επιστημών, άνθρωπον άγειν, το πολυτροπώτατον και ποικιλώτατον ον», λέει ο άγιος Γρηγόριος ο Θεολόγος. Οι Πατέρες της Εκκλησίας κατανοώντας τις δυσκολίες ανατροφής των παιδιών γράφουν πλήθος συγγραμμάτων, όπου παιδαγωγούν, συμβουλεύουν, νουθετούν γονείς και παιδιά. Η δροσιά και η επικαιρότητα των παρατηρήσεών τους είναι εκπληκτική. Θα περιοριστούμε εδώ σε λίγα χρυσά ρήματα του αγίου Ιωάννη του Χρυσόστομου, του «θεμέλιου λίθου του καινού Ελληνισμού» κατά τον ιστορικό του 19ου αιώνα Σπ. Ζαμπέλιο. Στο έργο του «πώς πρέπει οι γονείς ν' αναθρέφουν τα παιδιά τους» γράφει τα εξής θαυμάσια. Ξεκινά με μια μεγάλη αλήθεια: «Δεν κάνει τον άνθρωπο γονέα - πατέρα ή μητέρα - το γεγονός και μόνο ότι συνετέλεσε να γεννηθεί παιδί, αλλά να το διαπαιδαγωγήσει σωστά». Τα παιδιά δεν είναι κτήμα μας να τα κάνουμε ό,τι θέλουμε ή να βγάζουμε τις δικές μας απωθημένες επιδιώξεις. Το μόνο που μας ανήκει είναι η διαπαιδαγώγησή τους. Η διαπαιδαγώγηση είναι όμως δύσκολο πράγμα. Οι γονείς αγχώνονται. Θέλουν να είναι τέλειοι. Τέτοιοι δεν υπάρχουν. Πολλές φορές ο γονέας (ή ο δάσκαλος) πέφτει σε σφάλματα ή κάνει λάθη απέναντι στα παιδιά. Ζητάμε συγγνώμη. Η συγγνώμη από τα παιδιά τα διδάσκει τρία πολύτιμα μαθήματα.

Πρώτον. Η ομολογία του γονέα ότι έκανε λάθος δίνει στο παιδί την δυνατότητα να διαπιστώσει ότι κανείς δεν είναι αλάθητος. (Πλην του πάπα της Ρώμης. Παναίρεση αλάνθαστη όντως).

Δεύτερον. Όταν οι γονείς έχουν την δυνατότητα να ζητήσουν συγνώμη από τα παιδιά τους, τότε εκείνα αρχίζουν να μαθαίνουν ότι η συγγνώμη είναι το υφάδι της ζωής που συνέχει τους ανθρώπους. Μαθαίνουν ότι ένα λάθος δεν είναι το τέλος μιας σχέσης και ότι μπορεί να ξεπεραστεί και να απαλειφθεί με την συγγνώμη και την συμφιλίωση. Τρίτον. Η συγγνώμη των γονέων ενισχύει την δυνατότητα των παιδιών να διακρίνουν το καλό από το κακό.

Στηλιτεύει παρακάτω ο άγιος την αδικαιολόγητη ανοχή των γονέων στα παραπτώματα των παιδιών. «Πολλοί γονείς», γράφει, «επειδή δεν θέλουν να μαλώσουν ή να λυπήσουν τα παιδιά τους, για την άτακτη ή απρεπή συμπεριφορά τους, τα είδαν αργότερα πολλές φορές να συλλαμβάνονται επειδή υπέπεσαν σε μεγάλα εγκλήματα».

Δυστυχώς σήμερα οι πιο πολλές οικογένειες έχουν σαν κέντρο της ζωής τους τις επιθυμίες και τα κέφια του παιδιού. Ικανοποιούν κάθε του επιθυμία. Γίνεται το παιδί ένας κακομαθημένος τυραννίσκος, γιατί δεν το παιδαγωγούν οι γονείς του.

Χαρακτηριστικό είναι το παρακάτω ανέκδοτο. Το γεγονός συνέβη στην Αμερική. Ένας πιτσιρίκος πηγαίνει με την μαμά του σ' ένα πολυκατάστημα. Ψωνίζει εκείνη κάτι ευτελές και χρειαζούμενο, μα ο μικρός έχει χωθεί σ' ένα αυτοκινητάκι και αρνείται να βγει απ' αυτό. Με γοερές κραυγές και τσιρίδες απαιτεί να του το αγοράσουν. Η μάνα δεν έχει τόσα χρήματα. Τρέμει ακόμη μήπως η άρνησή της δημιουργήσει στο παιδί τραύματα, ψυχικές, ανεπανόρθωτες ζημιές, που ίσως γίνουν κάποτε η αιτία για να γίνει το παιδί κομπλεξικό ή… Αλ Καπόνε. Το πολυκατάστημα όμως έχει παιδοψυχολόγο, όπως όλα τα καλά πολυκαταστήματα παιδικών ειδών στην Αμερική. Η μαμά καταφεύγει απελπισμένη σ' αυτόν. Γιατρέ, του εξηγεί, και τρέμει η φωνή της, του μίλησα λογικά, του εξήγησα πως δεν έχω χρήματα, το παρακάλεσα, του έταξα λαγούς με πετραχήλια. Μα τίποτε, δεν σηκώνεται από το παιχνίδι. Μπορείτε να βοηθήσετε. Ο ψυχολόγος πρόθυμα πήγε δίπλα στον μικρό, του ψιθύρισε κάτι στο αυτί και αμέσως - ω του θαύματος- ο μικρός ακολούθησε σαν αρνάκι την μητέρα του. Η μαμά συγκινήθηκε, θαύμασε την παιδαγωγική κατάρτιση του γιατρού. «Αυτό θα πει μοντέρνα αντίληψη παιδαγωγικής», κραύγασε. «Τι είπατε στο παιδί μου, γιατρέ, και πείστηκε», ρωτά να μάθει. Ο ψυχολόγος χαμογέλασε: - Του είπα: «κατέβα αμέσως γιατί θα φας δύο σφαλιάρες που θα δεις τον ουρανό σφοντύλι». Εδώ τελειώνει το ανέκδοτο. Λέγεται πως ο γιατρός ήταν Έλληνας…

Στην Αμερική ο μεγαλύτερος παιδαγωγός Σποκ ζήτησε συγγνώμη από τον αμερικανικό λαό γιατί, όπως είπε, κατάστρεψε μία ολόκληρη γενιά που μεγάλωσε με την παιδαγωγική του, που συμπυκνώνεται στη φράση. «Άσε το παιδί να κάνει ό,τι θέλει για να εκτονωθεί, να βγάλει τα απωθημένα που έχει μέσα του». Συγκλονίστηκε και αφυπνίστηκε ο Σποκ, όταν ο γιος του πέθανε από ναρκωτικά.

Θίγει ακόμη ο άγιος ένα ιδιαίτερο σοβαρό θέμα: Γράφει: «Για τα κτήματα που έχουν δοθεί στα παιδιά φροντίζουμε, όχι όμως και για τα παιδιά. Βλέπεις γονέα την ανοησία; Άσκησε την ψυχή του παιδιού σου πρώτα και κατόπιν θα έλθουν όλα τα άλλα: Όταν η ψυχή του παιδιού δεν είναι ενάρετη, καθόλου δεν το ωφελούν τα χρήματα και όταν είναι, καθόλου δεν το βλάπτει η φτώχεια. Θέλεις να το αφήσει πλούσιο, μάθε το να είναι σωστός άνθρωπος». Οι παρατηρήσεις αυτές είναι πολύ επίκαιρες. Η μεγάλη πλειοψηφία των γονέων σήμερα φροντίζει να προσφέρει στα παιδιά, υλικές ανέσεις και αγαθά και συχνά, για να το επιτύχει αυτό, στερεί από τα παιδιά της, αυτό που εκείνα χρειάζονται περισσότερο απ' οτιδήποτε άλλο, δηλαδή αυτούς τους ίδιους τους γονείς τους. Στη συνέχεια οι γονείς προσπαθούν να τα αποζημιώσουν με εξωφρενικές παροχές. Τα δωροδοκούν, δηλαδή, για να αγοράσουν το ενδιαφέρον και την αγάπη τους. Ή δείχνουν αυτήν την αποπνικτική αγάπη, κυρίως οι μάνες, που ονομάστηκε προσφυώς, «σύνδρομο της κλώσας». Έτσι δεν μεγαλώνουμε ελεύθερους ανθρώπους, αλλά άβουλα όντα.

Θίγει ακόμη ο άγιος ένα πολύ σημαντικό θέμα. Αυτό της γλώσσας: «Ρήματα παιδεύοντες το παιδίον φθέγγεσθαι σεμνά και ευσεβή», να μαθαίνουμε στο παιδί να

χρησιμοποιεί λέξεις ωραίες. Ή τουλάχιστον να μην ακούει αισχρολογίες. Δυστυχώς σήμερα και στα δημοτικά ακόμη σχολεία ακούμε μαθητές στα διαλείμματα να βωμολοχούν. Ποιος φταίει; «Όταν τα μήλα είναι ξινά, ποιον πρέπει να κατηγορήσουμε τα μήλα ή τη μηλιά;», έλεγε ο άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός. «Ο άνθρωπος είναι το μιμητικότατον των όντων», έλεγε ο Αριστοτέλης. Το παιδί μιμείται ό,τι βλέπει και ό,τι ακούει. Σ' αυτόν τον τομέα περισσότερη προσοχή χρειάζονται οι πατεράδες, οι οποίοι έχουν την νοσηρή εντύπωση πως αποτελεί χρέος τους η διδασκαλία και η αποκάλυψη στον νεαρό γιο του κάποιων «αντρικών» μυστικών ή η εκμάθηση βρισιών που αρμόζει σε πραγματικούς άντρες. Αποαθωποιούνται έτσι τα παιδιά σε πολύ ακατάλληλη ηλικία και οδηγούνται πολλές φορές στη διαφθορά, γιατί «φθείρουσι ήθη χρηστά ομιλίαι κακαί». Καταστρέφονται χρηστά ήθη από κακές συναναστροφές και ομιλίες, σημειώνει ο Μέγας Βασίλειος. Τα παιδιά πολύ συχνά γνωρίζουν, πόσο τα βαρύνουν τα λάθη και οι αμαρτίες των γονέων. Τα ακόλουθα αποτελούν μία πολύ εύγλωττη μαρτυρία. Σε μία πρόσφατη σχετικά έρευνα σε παιδιά του Δημοτικού με θέμα «πώς θα θέλατε τους γονείς σας», ένα παιδί Δ' Δημοτικού έγραψε: «Εγώ θέλω τους γονείς μου να είναι καλοί, να μην λένε κακά λόγια, γιατί αλλιώς θα μάθουν και σε μας τα λόγια αυτά». Ένα άλλο Ε' τάξης έγραψε: «Εγώ θέλω τους γονείς μου να είναι καλοί, ευγενικοί και να μην μαλώνουν μεταξύ τους». Μίλησε το δεύτερο παιδί για την συζυγική αγάπη. Αυτή η ευλογημένη αγάπη είναι αληθινή ευεργεσία για τα παιδιά, το ωραιότερο μάθημα. Όλοι οι τόμοι της παιδαγωγικής επιστήμης ωχριούν μπροστά στο ανεπανάληπτο μάθημα που λέγεται συζυγική αγάπη. Αυτή αρωματίζει τα παιδιά, ώστε να μοσχοβολούν κι αυτά στη ζωή τους. Τελειώνοντας με το Βυζάντιο θα αναφέρουμε την κορωνίδα των παιδαγωγικών συμβουλών της ρωμέηκης παράδοσής μας, η οποία επαναλαμβάνει την αρχαία ελληνική: «Δεν θα χρειάζονταν λόγια στα παιδιά μας, αν έλαμπε αληθινά η ζωή μας, δεν θα ήταν απαραίτητοι οι δάσκαλοι της αρετής, αν παρουσιάζαμε εμείς οι ίδιοι στα παιδιά μας έργα αρετής». Η αξία τους παραδείγματος είναι ανεπανάληπτη. Είναι η βασιλική οδός για μια υγιή ανατροφή των παιδιών μας.

Ερχόμαστε τώρα στην σύγχρονη εποχή, στην νεότερη Ελλάδα, όπου είχαμε κοσμογονικές αλλαγές. Μία κλειστή κοινωνία όπως ήταν, έρχεται σε επαφή με την Δύση. Θαμπώνεται, γοητεύεται, ξιπάζεται, προσπαθεί με τις ευλογίες της φωταδιστικής- κοραϊκής διανόησης να γίνει και αυτή «πεπολιτισμένο» έθνος της Ευρώπης. Το Βυζάντιο αμαυρώνεται, είναι σκοταδισμός, ανούσιες διενέξεις παπάδων και διεφθαρμένων αυτοκρατόρων. Οι μεγάλοι παιδαγωγοί του, οι Πατέρες της Εκκλησίας, περιφρονούνται. Η αρχαία Ελλάδα ασκεί γοητεία. Παραμορφωμένη όμως, με ρομαντικό πνεύμα, σαν ένα καλό παραμύθι. Η εξέλιξη της τεχνικής και της επιστήμης, οδηγεί σε ουτοπίες και παραλογισμούς. Όλα θα τα λύσει η τεχνική. Ο άνθρωπος περιθωριοποιείται. Αξίζει μόνο ο εγκέφαλος του, ψυχή δεν υπάρχει, «ο Θεός πέθανε». Η εξέλιξη της επιστήμης θα τα λύσει όλα. Πείνα, αρρώστιες, πολέμους, ακόμη κι ο θάνατος, θα νικηθούν. Από κοντά και οι παιδαγωγικές επιστήμες διαγράφουν την πολυαίωνη πείρα και αναζητούν «μοντέρνες» μεθόδους

ανατροφής των παιδιών. Τα παιδιά πλέον δεν είναι παιδιά, που ανθίζουν και βγάζουν το καθένα τον δικό του μοναδικό και ανεπανάληπτο ανθό. Είναι μικρογραφίες των μεγάλων. Δεν έχουν δικό τους χαρακτήρα, είναι όλα ίδια. Αν τα εκπαιδεύσουμε στρατιωτικά, με σιδερένια πειθαρχία, θα γίνουν καλοί μεγάλοι. Άριστοι πολίτες, άριστοι στρατιώτες. Έτσι φτάσαμε στον Χίτλερ. Μετά τον πόλεμο πέρασε η Δύση στο άλλο άκρο. Κανένας περιορισμός, καμμιά άρνηση, αφήστε τα παιδιά να κάνουν ό,τι θέλουν, για να μην φτάσουμε στον Χίτλερ. Τα παιδιά έγιναν παιδιά των λουλουδιών. Από τους φασισμούς καταλήξαμε στα ναρκωτικά. Αφού δεν μπορούμε να σκοτώσουμε τον πλησίον, ας σκοτώσουμε τον εαυτό μας. Και στις δύο περιπτώσεις οι γονείς απόντες. Περιφρονήθηκε η πρωτόθρονος αξία του γονεϊκού ρόλου, της αγάπης, του παραδείγματος και καταλήξαμε σε παγκόσμιες τραγωδίες. Χωρίς το απαραίτητο λίπασμα της αγάπης του γονέα, ανατράφηκαν γενεές, δολοφόνων και εγκληματιών, γενεές που αναζήτησαν την αγάπη και την παρηγοριά στις ουσίες. Χωρίς το παράδειγμα του γονέα, χωρίς φραγμό και ιδανικά, χωρίς πρότυπα, μπούκωσαν από τις απολαύσεις και αναζήτησαν την τελειότητα, την αρετή, την ηδονή στην παραίσθηση, στην απόδραση από την σκληρή πραγματικότητα, στον λευκό θάνατο. Σήμερα η Δύση, από την οποία εισάγουμε άκριτα προϊόντα και ιδέες, βιώνει το τρίτο στάδιο της αποχαλίνωσή της. Ονομάζεται μεταμοντέρνο. Τα πάντα «αποδομούνται», κατεδαφίζονται αξίες, πατρίδες, παραδόσεις, θρησκείες, όλα αναθεωρούνται. Μοναδική αξία το χρήμα. Σκοπός η πάση θυσία καλοπέραση, η ευδαιμονοθηρία και η κατανάλωση. Από τον homo sapiens περάσαμε στον άνθρωπο καταναλωτή. Οτιδήποτε αντιστέκεται στον καταναλωτισμό πρέπει να χτυπηθεί. Η Οικουμένη εξαμερικανίζεται. «Φάγωμεν, πίωμεν, αύριο γαρ αποθνήσκωμεν», «να είσαι ο εαυτός σου». Ιδού τα συνθήματα της Νέας Εποχής. Αυτό ονομάζεται παγκοσμιοποίηση. Όνειρό της να περιοριστεί ο άνθρωπος σε δύο αντανακλαστικές κινήσεις. Να παρακολουθεί τις διαφημίσεις των προϊόντων στην τηλεόραση και στη συνέχεια να πηγαίνει στο ψυγείο και να καταναλώνει τα διαφημιζόμενα προϊόντα. Ψυγείο και τηλεόραση, ιδού τα σύμβολα της Νέας Εποχής. Θύματα αθώα αυτή της ύπουλης πολιορκίας και μάλλον άλωσης, τα πλέον ανώριμα και ανυπεράσπιστα μέλη της κοινωνίας, τα παιδιά. Να σημειώσω εδώ, παρενθετικά, αυτό που έγραψε ο μεγάλος μας ζωγράφος Γιάννης Τσαρούχης. «Παρατηρήστε πως τρώει το Ελληνόπουλο. Τρώει το πρωί στο σπίτι του. Παίρνει χρήματα για να φάει στο διάλειμμα του σχολείου. Φεύγει σχολώντας και πηγαίνει στο περίπτερο να φάει τα απαγορευμένα στο σπίτι διαφημιζόμενα εδέσματα. Φτάνει στο σπίτι και ξανατρώει. Τρώει όπως οι πεινασμένοι Σουλιώτες ή οι Μεσολογγίτες, εις μνήμην αυτών. Τρώει αναδρομικώς». Σήμερα οι στατιστικές λένε πως τα Ελληνόπουλα είναι τα πιο παχύσαρκα παιδιά στην Ευρώπη.

Η μεγαλύτερη όμως αλλαγή που συνέβη τις τελευταίες δεκαετίες στην ελληνική κοινωνία είναι στο ρόλο της μητέρας και γενικότερα στην γυναίκα του τόπου μας. Το φεμινιστικό κίνημα και οι μεγάλοι πόλεμοι ασκούν ισχυρή επίδραση. Κατά την διάρκεια των πολέμων οι εμπόλεμες χώρες χρησιμοποίησαν την γυναίκα σε όλες

ανεξαιρέτως τις δραστηριότητες και τα επαγγέλματα, αντί των ανδρών που ήταν στο μέτωπο και διαπιστώνουν, έκπληκτοι οι πάντες, ότι οι γυναίκες είναι ικανές για επιτυχή δράση σε όλους τους τομείς. Εγκαταλείπει, λοιπόν, η γυναίκα το σπίτι και εργάζεται. Ξεκινά μια αδυσώπητη επαγγελματική αναμέτρηση με τον άνδρα. Σήμερα είναι αναγκασμένη να εργαστεί, γιατί αλλιώς το σπίτι δεν τα βγάζει πέρα. Τα ωράρια εργασίας επιμηκύνονται. Το αστικό μοντέλο ζωής επικρατεί. Τα χωριά ερημώνουν και οι πόλεις γιγαντώνονται απάνθρωπα. Ένα διαμέρισμα υποθηκευμένο στην τράπεζα, καθημερινό λαχάνιασμα για να προφθάσει τα πάντα, άγχος, κούραση. Αυτά χαρακτηρίζουν την σύγχρονη Ελληνίδα μάνα. Και τα παιδιά; Τα παιδιά φυλακισμένα στο θαυμάσιο παιδικό τους δωμάτιο, με τα άφθονα, φανταχτερά παιχνίδια, με την τηλεόραση, το κινητό τους, με τα φροντιστήρια, τα ωδεία, τα γυμναστήρια, τα πάντα. Από ενοχές τα προσφέρουμε τα πάντα. Την αγάπη όμως που θέλει χρόνο, να παίξεις μαζί τους, να αστειευτείς, να διαβάσεις μαζί τους, τους την αποστερούμε. Εξάλλου σήμερα τα παιδιά δεν παίζουν, δεν έχουν ούτε χρόνο στο σπίτι - ούτε χώρο στο σχολείο. «Η πιο σοβαρή πράξη ενός παιδιού δεν είναι η μελέτη, είναι το παιχνίδι», έλεγε ο Ελύτης. Σήμερα λίγος χρόνος μας απομένει το βράδυ μόνο για να τα φιλήσουμε και να τα πούμε καληνύχτα. Ήρθαν και κάποιοι διαφωτισμένοι εις τας Ευρώπας παιδαγωγοί – φορτωμένοι και με master. Είναι γνωστό πως και κρετίνος να είσαι πληρώνοντας το εξασφαλίζεις από κάποιο αμερικανικό ανθυποκολέγιο - που έμαθαν στις ταλαίπωρες κυρα-Κατίνες της συνοικίας πως πρέπει να αφήνουν τα παιδιά τους να κάνουν ό,τι θέλουν για να μην γίνουν κομπλεξικά και η κατάσταση επιδεινώθηκε. Άκουσαν και κάποιους άλλους να τους λένε πως πρέπει να είμαστε φίλοι με τα παιδιά μας και γίναμε μεταμοντέρνοι. Εξηγώ το τελευταίο προς άρσιν παρεξηγήσεων. Ο γονέας που λέει στο παιδί του «μη με βλέπεις σαν πατέρα, εγώ θέλω να είμαι φίλος σου» είναι ο ίδιος ένα ανώριμο παιδί που παραιτείται από την πατρική του ευθύνη και δημιουργεί στο παιδί του αίσθημα ανασφάλειας που θα φθάσει ως τον πανικό. Τα παιδιά θα βρουν ευκαιρίες στη ζωή τους να αποκτήσουν φίλους, άλλο όμως πατέρα δεν πρόκειται να ξαναβρούν. Είμαστε πάνω απ΄ όλα γονείς, που τους σέβονται τα παιδιά τους και τα σεβόμαστε κι εμείς. Η γονική σχέση είναι μοναδική, ανεπανάληπτη και αιώνια, είναι ανώτερη απ΄ όλες.

Ο νέος τρόπος ζωής επέβαλλε στο σπίτι κι έναν ακόμη γονέα, ακαταγώνιστο, ελκυστικό και επικίνδυνο, τον τρίτο γονέα, όπως προσφυώς ονομάστηκε, την τηλεόραση. Ως εκπαιδευτικός ποτέ δεν άκουσα μέσα στην τάξη να μεταφέρει κάποιος μαθητής εξωσχολικές γνώσεις, χωρίς να αρχίζει τον λόγο του με την εξής στερεότυπη φράση: «Κύριε είδα στην τηλεόραση». Ποτέ δεν άκουσα να λένε, το διάβασα ή μου το διηγήθηκε ο πατέρας ή η μητέρα μου ή η γιαγιά μου. Ίσως δεν έχουμε αντιληφθεί σε όλο της το μέγεθος την καταστρεπτική επίδραση της άθλιας-όπως είναι σήμερα -τηλεόρασης στα παιδιά. Αφήσαμε τα παιδιά μόνα τους μπροστά στην τηλεόραση και αυτό είναι το πιο επικίνδυνο. Μια σειρά τελευταίων ερευνών έδειξαν ότι για τα παιδιά 8-12 ετών το μεγαλύτερο μέρος του φόβου τους πηγάζει

από την τηλεοπτική οθόνη και όχι από την πραγματική ζωή, όπως συνέβαινε άλλοτε. Υπολογίστηκε ότι κατά μέσο όρο ένα παιδί μέχρι να τελειώσει το Λύκειο έχει αφιερώσει στη λατρεία της μικρής οθόνης 18.000 ώρες. Που σημαίνει 750 μέρες ή χονδρικότερα 2,5 χρόνια τηλεοπτικής αιχμαλωσίας. Έχει ακόμη υπολογιστεί στην Αμερική - είναι γνωστή η ρήση πως αν θες να δεις την Ελλάδα του μέλλοντος ταξίδεψε στην σημερινή Αμερική - πως ένα παιδί, μετέχει ετησίως σε 10.000 φόνους! Όταν κάποτε οι κάμερες της τηλοψίας στράφηκαν αδηφάγες στο πρόσωπο ενός νεαρού εγκληματία ο σκυλευτής δημοσιογράφος τον ρώτησε:

- Εσύ το έκανες το έγκλημα;
- Όχι, εσείς, αποκρίθηκε ο νεαρός.

Η απάντηση δείχνει κι εμάς. Το παιδί έρχεται στον κόσμο χωρίς τηλεόραση. Την τηλεόραση την προσφέρει ο γονιός. Τα παιδιά με αδιαμόρφωτη ακόμη προσωπικότητα βομβαρδίζονται από μια εμπειρία, που σχεδόν καταργεί τα όρια του πραγματικού και του μη πραγματικού. Οι αντικοινωνικές πράξεις είναι πολλές φορές αντιγραφή της τηλεοπτικής βίας. Τα παιδιά οδηγούνται να μεταχειρίζονται τους πραγματικούς ανθρώπους, σαν να ήταν στην τηλεοπτική οθόνη. Έχουμε αποκοίμιση των ηθικών τους ανακλαστικών, το υπονοούμενο σε κάθε περίπτωση είναι σαφές: Απολαύστε, ψυχαγωγηθείτε με τους φόνους και τις αδικίες. Η τηλεόραση δυστυχώς χρησιμοποιείται από πολλούς γονείς σαν ηρεμιστικό για τα παιδιά. Ο γονέας μπορεί να ξεκουράζεται από την ανησυχία του παιδιού, αυτό όμως ανυπεράσπιστο γεύεται τα τηλεοπτικά αποφάγια. Επειδή όμως είναι αδύνατον να πετάξουμε τις συσκευές, γιατί και εμείς οι γονείς είμαστε εθισμένοι και οι φραστικές παραινέσεις στα παιδιά δεν έχουν αποτέλεσμα, κάποιες πρακτικές λύσεις είναι αναγκαίες. 'Όπως το να παρακολουθούμε μαζί με τα παιδιά επιλεγμένα από πριν προγράμματα. Να σχολιάζουμε, να συζητούμε με τα παιδιά τις περίεργες σκηνές, τονίζοντας την αρνητική πλευρά τους. (Οι συμβουλές θα είναι το τελευταίο στάδιο μιας συζήτησης). Αμφισβητούμε τις διαφημίσεις και την χρησιμότητά τους. Έχει υπολογιστεί πως κάθε μέρα εκπέμπονται από τα ΜΜΕ 5.000 διαφημίσεις, μια πραγματικά πλύση εγκεφάλου. Να γνωρίζουμε πως η απαγόρευση είναι πόλος έλξης, γι' αυτό χρειάζεται λεπτότητα και συνεχής προσπάθεια. Να μας δουν τα παιδιά κάποτε και με ένα βιβλίο στο χέρι. Ας συζητήσουμε κάποτε και για το περιεχόμενο ενός καλού βιβλίου και όχι μόνο για τα βδελυρά περιεχόμενα της τηλοψίας. Έτσι θα φιλοτιμηθεί κι αυτά. Να μην μάθει το παιδί πως μπορεί να μαθαίνει βλέποντας μόνο τηλεόραση. Τα παιδιά ρουφούν σαν σφουγγάρι αυτό που είμαστε εμείς και όχι αυτό που θέλουμε να δείξουμε ή να πούμε.

Το θέμα της ανατροφής των παιδιών είναι τεράστιο και δεν εξαντλείται σε μία εισήγηση. Προσπάθησα να καταδείξω πως η αναζήτηση της τελειότητας είναι μάταιο πράγμα. Μπορεί όμως ο γονέας να προσφέρει απλόχερα στα παιδιά του τρία πράγματα. Την αγάπη, που τα πάντα υπομένει, τα πάντα στέγει και πάντοτε ελπίζει,

το ζωντανό του παράδειγμα που είναι το ωραιότερο μάθημα και ν' αντλήσει από την παράδοσή μας, την εκλεκτή πείρα των προγόνων μας. Να πω ένα απλό παράδειγμα. Οι παραδοσιακοί άνθρωποι, οι παππούδες μας ποτέ δεν διανοήθηκαν να κρύψουν από τον εαυτό τους ή από τα παιδιά τους τις υλικές στερήσεις που αντιμετώπιζαν. Αντίθετα μάλιστα μιλούσαν συνέχεια γι' αυτές, μπροστά στα παιδιά, και καμάρωναν πως παρά τις στενάχωρες συνθήκες κατόρθωναν να εξασφαλίσουν τα απαραίτητα. Ο Παπαδιαμάντης καμάρωνε για την «έντιμον πτωχείαν» του. Σήμερα αρνούμαστε να ομολογήσουμε με γενναιότητα την κατάστασή μας, επιδιδόμαστε σ' ένα μανιώδες κυνήγι πλουτισμού, και περνάμε στα παιδιά μας, εκτός του σπάταλου ήθους και «μιαν αρρωστιάρικη ανησυχία για το πώς θα βγάλουν το ψωμί τους μονάχα». Ένα χαρούμενο γεγονός, μια συναρπαστική εμπειρία, ένα θαυμάσιο ταξίδι, την ανατροφή των παιδιών μας την μεταβάλλουμε σε μια νευρωτική, αγχώδη δουλεία. Θα αναφέρω ένα παράδειγμα σύγχρονης ηρωίδας μάνας προς παραδειγματισμό των νεαρών μητέρων που λιποψυχούν, όταν βλέπουν το θερμόμετρο λίγες γραμμές ανεβασμένο από τον πυρετό του παιδιού τους.

Το γεγονός είναι πραγματικό, συνέβη στις μέρες μας, σ' ένα χωριό των Γρεβενών. Το διάβασα και σας το μεταφέρω: η απλοϊκή κ. Στέλλα αφού πάντρεψε τα τέσσερα παιδιά της έχασε τον άνδρα της από την νόσο «χορεία Χάντιγκτον», που φέρνει καθολική παράλυση και αργό θάνατο και είναι κληρονομική. Ο Θεός λοιπόν παραχώρησε να προσβληθούν όλα τα παιδιά της από την νόσο. Καθένα που αρρώσταινε το οικογενειακό του περιβάλλον το απέβαλλε, το έδιωχνε. Το έστελναν στην ταλαίπωρη μητέρα να το φροντίζει. Έτσι η κ. Στέλλα για χρόνια είχε τρία μαζί παράλυτα παιδιά. Κάλυπτε τα έξοδά τους με την δική της πενιχρή σύνταξη του ΟΓΑ και τις συντάξεις αναπηρίας των παιδιών της τις έστελνε στις οικογένειές τους. Στο μεταξύ πεθαίνει το παιδί της πρώτης κόρης της από καρκίνο και σε λίγους μήνες και η ίδια η κόρη της. Μετά από αυτό πέθαναν και τα άλλα δυο παιδιά της. Στο μεταξύ έφτασε στο σπιτικό της κ. Στέλλας το τέταρτο παιδί της, προσβεβλημένο από την ίδια αρρώστια. Τώρα περιορίστηκε να φροντίζει μόνο αυτό και να ανάβει σιωπηλά τα καντήλια στους τάφους των παιδιών της. Ύστερα απ' όλα αυτά δεν έχασε τα λογικά της, δεν γόγγυσε κατά του Θεού, δεν παρέλυσε η ψυχή της. Ζούμε σήμερα σε περίεργους καιρούς. Το άγχος, η ανασφάλεια, ο φόβος για τα μελλούμενα, κυριεύουν τις καρδιές όλων μας. Οι κίνδυνοι για τα παιδιά μας περίσσεψαν. Έσχατη γραμμή άμυνας, το ευλογημένο αυτό καταφύγιο που ονομάζεται οικογένεια. Οι γονείς είναι οι αρχιτέκτονες της οικογένειας. Ας μην αναζητούν την τελειότητα. Ας εμπιστευτούν πρώτα την καρδιά τους. Εκεί θα συναντήσουν την θερμουργό αγάπη και την Αγάπη. «Τοις αγαπώσι και τα δύσκολα εύκολα γίνεται». Σ' αυτούς που αγαπούν και τα δύσκολα γίνονται εύκολα, τονίζει ο μέγας παιδαγωγός των γονέων αγ. Ιωάννης ο Χρυσόστομος. Ας κλείσουμε τα αυτιά μας στις σειρήνες της λαλίστατης εποχής μας κι ας στραφούμε πίσω στο λόγο του Πλούταρχου: «Παράδειγμα τοις τέκνοις παρέχειν». Με τα έργα μας θα αναθρέψουμε σωστά τα παιδιά και όχι με κούφια λόγια. Ας αντλήσουμε το δροσερό νερό από τη σοφία των προγόνων μας, ό,τι

εκλεκτότερο έχει η ανθρωπότητα. Ας σκύψουμε το κεφάλι κάτω από το πετραχήλι του απ. Παύλου: ανατρέφετε τα παιδιά «εν νουθεσία και παιδεία Κυρίου». Σιχαθήκαμε, το ξαναλέω, τις σειρηνωδίες των διεφθαρμένων εκκλησιομάχων και εθνομηδενιστών. Είναι «γεννήματα εχιδνών και λύκοι βαρείς». «Όλα τα έθνη για να προοδεύσουν πρέπει να στραφούν εμπρός πλην του ελληνικού που πρέπει να στραφεί πίσω», έγραφε ο Δημ. Καμπούρογλου. Μεγάλη κουβέντα, ας την φιλοσοφήσουμε λίγο, όπως έλεγαν οι παλιοί.

Είναι μακρύς ο δρόμος της ανατροφής των παιδιών μας, γεμάτος περιπέτειες, γεμάτος γνώσεις, για να θυμηθούμε τον Καβάφη. Οι γέροι πελαργοί, όταν γεράσουν, λένε πως τα νέα πουλιά τους παίρνουν στα φτερά τους και τους βοηθούν στο πέταγμα. Ο Μέγας Βασίλειος ονομάζει αυτήν την εξαίσια εικόνα με μια ωραιότατη φράση: «εις αντιπελάργωσιν». Οι γονείς κάνοντας το χρέος τους, έρχεται η στιγμή που τα παιδιά τους, ανταποδίδοντας την ευεργεσία της ανατροφής, τους παίρνουν στα φτερά τους, «εις αντιπελάργωσιν». Και τι πιο όμορφο να κλείσουν τα φτερά και τα μάτια του γονέα στην αγκαλιά των ευγνωμονούντων παιδιών του. «Τον αγώνα τον καλόν ηγωνίσαντο, τον δρόμον τετελεύκασι»...

(Πηγή: "Αντίβαρο")

ΣΧΕΤΙΚΑ ΑΡΘΡΑ:

Παιδαγωγώντας με σεβασμό (Αδελφή Μαγδαληνή)

Η παιδαγωγία της βίας και ο βιασμός των παιδιών μας (Ελένη Ανδρουλάκη, Καθηγήτρια)

Παιδαγωγικοί λόγοι του π. Πορφυρίου ΙΙ (π. Κωνσταντίνος Στρατηγόπουλος)

Παιδαγωγικοί λόγοι του π. Πορφυρίου Ι (π. Κωνσταντίνος Στρατηγόπουλος)

Η προβληματική γύρω από την ομοφυλοφιλία - Η παιδαγωγική των γονέων προς αποφυγή της ομοφυλοφιλίας (Αρχ. Σαράντης Σαράντος)

Η προσευχή ως μέσον διαπαιδαγωγήσεως των παιδιών (μοναχός Αρσένιος Βλιαγκόφτης, Δρ Θ.- Πτ. Φ.)

Κριτική στο βιβλίο 'Σκέψεις για τα παιδιά στην Ορθόδοξη Εκκλησία σήμερα' (Χρυσάνθη Μιχαλοπούλου, νηπιαγωγός - παιδαγωγός)

Αγωγή των νέων στη σύγχρονη κοινωνία (Μητροπολίτη Λεμεσού κ. Αθανασίου)